

DOI: <https://doi.org/10.15407/bv2024.01.045>
УДК 02:355.48»2022»

Марина Штолько,

<https://orcid.org/0000-0003-0277-8687>,
завідувачка науково-інформаційного відділу,
Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України (м. Київ, Україна)
вул. Грушевського, 4, Київ, 01001, Україна
e-mail: shtolko@ukr.net

Науково-інформаційний відділ Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України у перший рік повномасштабного вторгнення Росії в Україну

Мета статті – розкрити особливості роботи науково-інформаційного відділу Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України у перший рік повномасштабного вторгнення Росії в Україну. **Методологія дослідження** ґрунтується на застосуванні як загальнонаукових методів (аналіз, синтез, узагальнення), так і статистичних. **Наукова новизна.** Систематизовано та узагальнено діяльність науково-інформаційного відділу Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України в умовах воєнного стану, охарактеризовано дистанційні послуги, які надавалися у цей період, а саме: віртуальні довідки, надання УДК, замовлення яких відбувалося через різні месенджери (Вайбер, Телеграм, Фейсбук), електронну пошту, телефонні дзвінки. Розкрито особливості діяльності науково-інформаційного відділу Інституту, який поєднує наукову роботу з наданням бібліотечно-інформаційних послуг. Презентовано планову наукову тему колективу – «Сторінками літературно-художніх журналів: хронологічний та систематичний показники змісту журналу «Вітчизна» (1933–2009)». Означено низку проблем, спричинених воєнними діями російського агресора, що пов'язані з безпекою та психологічним станом співробітників відділу, збереженням матеріально-технічної бази. Особливу увагу в статті приділено долі колишніх працівників відділу. **Висновки.** За результатами проведеного дослідження з'ясовано, що в умовах активних військових дій бібліотечно-інформаційна діяльність великою мірою переноситься у дистанційний формат, активізується діяльність зі збереження найбільш цінних екземплярів книжкового фонду, поглиблюється комунікація та підтримка між співробітниками організації.

Ключові слова: бібліотека наукової установи НАН України, науково-дослідна, бібліотечно-інформаційна робота, комплектування, збереження фондів, дистанційне обслуговування, науково-інформаційний відділ Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України.

Актуальність теми дослідження. Буття бібліотек під час війни варто фіксувати, адже ніхто не гарантуватиме їх подальшу звичну діяльність. Нещодавні події показали, що в один момент все може кардинально змінитися. Діяльність бібліотеки (у нашому випадку – науково-інформаційного відділу) під час війни можна розділити на 4 сегменти: 1) науково-дослідна робота; 2) бібліотечно-інформаційна діяльність; 3) комунікація у колективі; 4) фонд, будівля/приміщення.

Аналіз досліджень та публікацій. Останнім часом фахівці досить часто почали звертатися до теми роботи бібліотечних установ в умовах воєнного стану. Львівські фахівці А. Ржеуський і Н. Кунанець досліджують сайти наукових бібліотек класичних університетів України з метою виявлення дистанційних послуг, що надавалися

під час карантину та воєнного стану. На їхню думку, «далеко не всі бібліотеки, вебсайти яких були досліджені, надають базовий перелік дистанційних послуг» [3, с. 25]. Н. Стрішенець висвітлила допомогу Британської бібліотеки Національній бібліотеці України імені В. Вернадського та іншим у час війни. Були розкриті ініціативи зі збереження українських е-ресурсів, допомога у збереженні фондів (збір «коштів для придбання консерваційних та пакувальних матеріалів й іншого обладнання, необхідного для захисту, збереження, можливої евакуації чи переміщення фондів в умовах війни» [5, с. 117]), інша матеріально-технічна допомога.

З'являються дослідження діяльності окремих бібліотек чи бібліотек певного регіону під час воєнного часу. Так, І. Стамбол приділяє увагу діяльності бібліотек Одеси. Серед нововведень, спричинених воєнним станом, названо «зміни в діловодстві» [4, с. 133], «моральна підтримка читачів, організація плетіння маскувальних сіток...; участь в інформаційному опорі; забезпечення стабільної роботи онлайн-сервісів» [4, с. 133–134] тощо.

Т. Баланюк висвітлює особливості роботи Наукової бібліотеки Хмельницького національного університету, зауважуючи, що «працівники сектору електронної бібліотеки стали членами Інтернет-військ України» [1, с. 107]. В. Білоус описує діяльність бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. На жаль, з початком збройної агресії для працівників бібліотеки вимушено було запроваджено стан простою, але вони продовжували «працювати дистанційно, забезпечували інформаційні потреби користувачів, активно використовували соціальні мережі у популяризації можливостей бібліотеки» [2, с. 3]. Л. Туровська аналізує трансформацію діяльності Національної бібліотеки України імені В. Вернадського, визначаючи серед її пріоритетних напрямів діяльності «орієнтацію на цифровізацію, розширення дистанційних форм обслуговування користувачів» [6, с. 34]. Варто зауважити, що ЗМІ також приділяють увагу роботі бібліотек під час повномасштабного вторгнення Росії в Україну.

Мета статті – розкрити особливості роботи науково-інформаційного відділу Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України у перший рік повномасштабного вторгнення Росії в Україну.

Виклад основного матеріалу. Збройна агресія Росії проти України розпочалася раптово. Ранок 24 лютого 2022 р. мав розпочинати звичайний робочий день, але вразив незнайомими нам на той час звуками вибухів. Навчені за часи Майдану (наша установа розміщується на вул. Грушевського, з вікон видно бруківку, де колись стояли барикади), натреновані за часи карантину, працівники швидко зв'язалися з керівництвом Інституту та співробітниками відділу. Вирішили працювати дистанційно з надією, що це ненадовго. Але не так сталося, як сподівалося.

Під час дистанційної роботи співробітники науково-інформаційного відділу займалися плановою науковою темою. На 2022 р. якраз припав початок нового дослідження – «Сторінками літературно-художніх журналів: хронологічний та систематичний показники змісту журналу «Вітчизна» (1933–2009)». Колеги розпочали роботу над укладанням хронологічного показника змісту вищезазначеного журналу. За 2022 р. підготували частину хронологічного показника змісту,

опрацювавши такі роки: 1933–1938 (М. Штолько), 1946–1949 (О. Ляшенко), 1950–1951 (Н. Кручек), 1960–1962 (М. Костенко), 1970 (С. Жигун), 1980–1981 (М. Штолько), 1990–1994 (Н. Кикоть), 2000, 2002–2003 (Т. Стальна).

Покажчики змісту журналу мають розкривати зміст періодичного видання шляхом бібліографічного відображення опублікованих матеріалів, презентуючи їх користувачам/читачам в узагальненому вигляді. Хронологічний покажчик – у часовому розгортанні, систематичний – за тематичним групуванням.

Покажчик змісту «Вітчизни» покликаний презентувати відомості про складові частини журналу – публікації текстів художньої літератури, статті, що допомагають виявити проблематику періодичного видання, його історико-культурну спрямованість. Можна сказати: вони оприявнюють своєрідну модель розвитку тематики, що розробляється на сторінках журналу, та цілісну картину його розвитку.

Видання було створене у момент згорання українізації, розпалу політичних репресій, у січні трагічного для України 1933 р. як офіційний друкований орган СПУ в Харкові під назвою «Радянська література». Першим головним редактором був Іван Кулик. Його репресували у 1937 р. (як і більшу частину першого редакторського складу журналу). Фактично це був перший літературний журнал, що постав по ліквідації літературних організацій, їхніх друкованих органів та мав призначення уніфікованого органу для утвердження соцреалізму. Під час Другої світової війни часопис виходив в Уфі, потім – у Москві, вже під назвою «Українська література» (головний редактор – Юрій Яновський). Єдиний україномовний літературний журнал у час воєнного лихоліття. З лютого 1944 р. часопис «Українська література» виходить у Києві, а з 1946-го публікується під назвою «Вітчизна». Видання у часи ідеологічної «ждановщини» зазнавало різкої критики за «націоналістичні тенденції» – як таке, де «...проповідуються буржуазно-націоналістична ідеологія, міщансько-обивательські погляди на життя, аполітичність і пошлість». Зокрема, нещадно критикувався «націоналіст» Л. Коваленко, який опублікував у журналі статтю «Поет, новатор і патріот», присвячену творчості І. Котляревського: «Повторюючи антинаукові буржуазно-націоналістичні твердження Грушевського і Єфремова, автор статті намагається довести, що головними і вирішальними в розвитку дореволюційної української літератури були не соціальні, а національні фактори...». «Національно обмеженими авторами» були названі Романенко, Цюпа, їх засудили за те, що вони «показують український народ ізольовано, у відриві від інших радянських народів, зокрема від великого російського народу, радянським людям накидаються не властиві їм архаїчні риси, ідеалізуються пережитки минулого в побуті та свідомості людей» (з Постанови ЦК КП(б)У «Про журнал «Вітчизна»»; жовтень 1946 р.). На сторінках журналу друкувалися твори найвизначніших письменників сучасної української літератури: М. Рильського, П. Тичини, М. Хвильового, М. Бажана, О. Вишні, В. Сосюри, І. Микитенка, О. Довженка, Ю. Яновського, А. Малишка, О. Гончара, Р. Іваничука, братів Тютюнників, В. Дрозда, І. Жиленко, І. Драча, Д. Міщенко, Ю. Мушкетика, П. Загребельного, Л. Костенко, М. Вінграновського, Є. Гуцала, В. Захарченка та багатьох інших. Видання мало свого читача, створювало власний інтерпретативний контекст української літератури залежно як від ідеологічних настанов (на початках свого

існування), так і від суспільних, культурних умов уже незалежної України тощо. Журнал, крім творів художньої літератури, публікував літературну критику, публіцистику, матеріали мистецтвознавчого характеру.

По завершенню роботи у Показчику часопис має постати як явище історії, що відбиває історико-політичну (ідеологічну) та суспільну, а не лише літературно-мистецьку долю України.

Через короткий час після повномасштабного вторгнення Росії в Україну, з відновленням у Києві транспортного сполучення (запуск руху метро між правим і лівим берегами Дніпра) налагоджувалася звична робота науково-інформаційного відділу. До цього частина співробітників мала проблеми з тим, щоб дістатися на роботу, адже вони проживають на лівому березі Дніпра, а Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України – на правому. Хоча час від часу співробітники вибиралися в Інститут за матеріалами для роботи вдома, відколи запустили міську електричку, що курсувала, незважаючи навіть на повітряні тривоги. Комусь звичним став маршрут city-експресу від станції «Дарниця» до «Північної» (залізничний вокзал), а там пішки до вул. Грушевського. З весни 2022 р. працівників науково-інформаційного відділу було переведено на 7-годинний робочий день.

Весь цей час співробітниками відділу надавалася науково-інформаційна та бібліографічна допомога вченим та аспірантам Інституту.

З квітня 2022 р. ми поновили роботу над створенням електронних баз даних нових надходжень (вітчизняних та іноземних книжкових і періодичних видань) до бібліотеки Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України (голов. філолог Т. В. Стальна, М. А. Штолько, мол. наук. співробітник О. А. Ляшенко), бібліографії поточних українських періодичних і продовжуваних видань (голов. філологи Н. О. Кручек, Т. В. Стальна), а також праць співробітників Інституту (голов. філолог Т. В. Стальна). На кінець року загальна база даних електронного каталогу налічувала 130 292 одиниці, серед них бібліографічна (статті) – 88 298 позицій.

Працівники науково-інформаційного відділу також займалися поточною роботою: 1) каталогізація вітчизняної та іноземної літератури, авторефератів (221 од.); 2) влиття карток у паперову картотеку праць співробітників Інституту (216 карток), алфавітний та систематичний каталог (476 карток) (Т. В. Стальна); 3) обслуговування читачів на абонементі (Н. Кикоть), читальному залі (М. І. Костенко), в рідкісному фонді (М. Штолько, О. Ляшенко); 4) ведення МБА: зовнішнє (НБУВ, Національна бібліотека ім. Ярослава Мудрого, Наукова бібліотека ім. Максимовича); 5) ксерокопіювання літератури для відвідувачів – 107 с.; 6) сканування документів для співробітників Інституту.

Протягом року надавалися телефонні довідки (наявність літератури у фондах) – 2, 17 – віртуальних, 5 – письмових списків літератури. Велася постійна робота з надання УДК. За 2022 р. класифіковано 48 статей за запитами науковців та аспірантів Інституту. Допомагали також стороннім користувачам, які зверталися через месенджер у фейсбуці.

У стінах Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка впродовж 2022 р. діяла тематична виставка – до 70-річчя від дня народження українського літературознавця,

завідувача відділу класичної української літератури, кандидата філологічних наук Миколи Пантелеймоновича Бондаря. Виставка відкрилася у лютому 2022 р. На ній експонувалося 16 друк. од. із наукового доробку дослідника. Поза цим вдалося підготувати ще 2 виставки з передплатних видань, отриманих бібліотекою.

Науковий співробітник С. Б. Козак у цей час виконував обов'язки заступника голови Наглядової ради Міжнародного конкурсу з української мови ім. П. Яцика, обов'язки представника Фондації ім. І. Багряного (США) в Україні на громадських засадах, а також обов'язки секретаря журі літературної премії (на кращий історичний твір) імені Івана Корсака (Луцьк/Київ). Завідувачка науково-інформаційного відділу М. А. Штолько входила до складу робочої групи з розроблення міждисциплінарної освітньої програми «Біографістика і текстологія» (Київський столичний університет імені Бориса Грінченка).

Протягом 2022 р. частина співробітників науково-інформаційного відділу взяла участь у 10 українських та міжнародних наукових конференціях: 3rd Annual Taras Shevchenko Conference (March 25–27, 2022 – Session 1; April 2–3, 2022 – Session 2, Indiana University, Bloomington USA); Міжнародна конференція «Гласове на другостта» (Софія, Болгарія, 02–03.11.2022); наукова конференція з міжнародною участю «Паисиеви четения 2022» (Пловдив, 10–11.11.2022); VIII Оломоуцький симпозіум україністів Середньої і Східної Європи (2.12.2022 Оломоуць); Міжнародна наукова конференція «Співи землі: біологія та екологія в літературі та культурі» (22–23.09.2022, Бердянський державний педагогічний університет); «Переломні епохи і кризові стани спільнот у проєкції культури (літератури)» (29–30.09.2022, Київ); Всеукраїнська наукова онлайн-конференція «Літературний процес: хаос, апокаліпсис, біфуркація» (26.10.2022, Київський університет імені Бориса Грінченка); Всеукраїнська наукова конференція «Література й історія» (Запорізький національний університет) 17–18.11.2022).

Наукова співробітниця, докторка філологічних наук С. В. Жигун виступала на багатьох з них. С. Б. Козак взяв участь у науковій конференції, яка відбулася на базі Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України. Захід був присвячений пам'яті Михайла Слабошпицького – лауреата Шевченківської премії (2005), письменника, популяризатора української культури. М. А. Штолько долучилася до роботи Другої міжнародної наукової конференції «Аргументи сучасної філології. Образ Жінки: «жіноче», «феміністське», фемінне» (1–2 квітня, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди). Була виголошена доповідь «Світовідчуття поетес на сторінках журналу «Вітчизна» (2000–2005)».

Незважаючи на війну, співробітникам підрозділу вдалося опублікувати 2 книги («Гарт» (1927–1932): хронологічний та систематичний покажчики змісту журналу / упоряд. М. І. Костенко; Національна академія наук України, Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка. Київ, 2022. 187 с. (9,3 друк. арк.); Козак С. Леся Українка: до берега «Свободи» (літературно-бібліографічне дослідження) / Національна академія наук України, Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка. Київ: Літературна Україна, 2022. 191 с. (Українська діаспора: літературна бібліографія. Вип. 4)); 5 статей категорії Б (Жигун С. Джерела фабульних моделей Валер'яна

Підмогильного. *Літературний процес: методологія, імена, тенденції*. 2022. (18). С. 19–26; Zhygun S. Memory and Silence in Ukrainian Women's Autobiographies of the XX Century. *Літературні форми на границата между документално и художествено*. Софія 2022. С. 17–23; Ляшенко О. А. Візантійські мотиви у циклі Євгена Маланюка «Степова Еллада» в аспекті типології цілісності. *Академічні студії. Серія «Гуманітарні науки»*. № 3. 2022. С. 66–72; Штолько М. А. Особливості відображення жіночого світовідчуття в українській ліриці: на матеріалі публікацій у журналі «Вітчизна» (2000–2005). *Наукові записки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Літературознавство*. Т. 2, № 100. С. 142–166; Козак С. Іван Багряний, Тодось Осьмачка, Юрій Клен – в пресі української еміграції: 1945–2000 р. Слідами героїв книжок Михайла Слабошпицького). *«На чужинних бруках»: поети української діаспори: збірник матеріалів наукової конференції пам'яті Михайла Слабошпицького / упоряд. Надія Гаврилук*. Київ: Ярославів Вал. 2022. С. 22–37).

С. Б. Козак написав розділ до колективної монографії («Запах рідного слова: на порозі створення «Української літературної енциклопедії» (УЛЕ): досвід діаспори». Він же завершив підготовку видання: «Леся Українка: до берега «Свободи». 14 листопада 2022 р. рукопис надіслано до друкарні. Обсяг – 200 сторінок. Формат 84x108 1/32. Це – літературно-бібліографічне дослідження, випуск 4-й в серії Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України «Українська діаспора: літературна бібліографія».

За сприяння Фондації ім. І. Багряного, Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка придбано та передано в дар бібліотекам (Костопільській, Рівненщина; Корюківській, Чернігівщина та ін.) «Полтавську Шевченкіану» Петра Ротача (Полтава. Вид-во: Дивосвіт, 937 сторінок). А все почалося з подання наукового працівника С. Б. Козака.

Значну увагу фахівці відділу приділяли комплектуванню, опрацюванню, видачі та збереженню бібліотечних фондів. У зв'язку з обстрілами Києва 21 жовтня 2022 р. співробітники перемістили частину рідкісного фонду в безпечніше місце. До цього склалися списки переміщеної літератури, пакувалися видання. Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка пощастило, ушкоджень не було. Вибухова хвиля пошкодила лише вітрину книжкового магазину «Наукова думка», що знаходиться на першому поверсі будівлі.

Упродовж 2022 р. до основного фонду бібліотеки надійшло 160 одиниць збереження, 440 – до обмінно-резервного фонду. За цей період прийнято до основного фонду бібліотеки 160 примірників вітчизняних видань. Отримано в дар 145 друк. од. від фізичних осіб (авторів, упорядників, М. Жулинського, М. Сулими, С. Гальченка, О. Бороня, Г. Боряка, Г. Гаджилової, А. Дибби, Д. Єсипенка, П. Ляшкевича, Т. Мейзерської, П. Михеда, Є. Нахліка, В. Поліщука, І. Приліпко, Р. Радишевського, І. Розлуцького, Б. Цимбала, Н. Чамати, родини Н. Крутікової), видавництва «Академперіодика», ДП «НВП «Видавництво «Наукова думка», музею Івана Франка, Інституту проблем сучасного мистецтва, редакції журналу «СіЧ». Від НБУВ по лінії книгообміну надійшло 14 друк. од.

Шляхом книгообміну ми передали документи бібліотеці Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, Національній бібліотеці України імені В. Вернадського, бібліотеці Київського університету імені Бориса Грінченка, приватним особам – 38 друкованих праць співробітників Інституту та дублетних примірників з обмінно-резервного фонду.

В дар були передані книги переселенцям з Харкова, Маріуполя, що зараз перебувають у Німеччині; бібліотеці м. Пршибрам (Чехія) (збирала і передала книгарня «Сяйво»); Державній науковій установі «Книжкова палата України імені Івана Федорова»; Науковій бібліотеці ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка; Національному музею літератури України; бібліотеці Святого престолу (проект під патронатом першої леді О. Зеленської «Українська книжкова полицка»); бібліотеці НВК № 176 м. Києва; Національному музею Голодомору-геноциду (Музей Голодомору). Всього 93 друк. од.

Комплектування фонду бібліотеки здійснювалося різними шляхами: через передплату періодичних видань, дари науковців, через книгообмін з приватними особами та організаціями. Основні надходження ми отримали за рахунок книгообміну із Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського НАН України.

Користувачами послуг науково-інформаційного відділу були науковці, аспіранти, докторанти Інституту, інших установ НАН України, а також викладачі і студенти київських та регіональних закладів вищої освіти, працівники творчих спілок, музеїв, іноземні колеги (Польща, Італія).

На сайті Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України (<http://www.ipan.gov.ua/>) за допомоги наукової співробітниці С. В. Жигун оприлюднено 111 матеріалів. М. А. Штолько поновлювала матеріал на сторінці бібліотеки Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України у фейсбуці (<https://www.facebook.com/profile.php?id=100064262246917>) (36 од.). Характер повідомлень: презентації книг, привітання зі святами, фото з літературно-мистецьких подій тощо.

Чи може журнальна стаття відобразити все, що відбувалося у бібліотеці Інституту упродовж 2022 р.? Мабуть, ні. Бо важко вмістити в неї щоденні «перегукування» в групі Інституту на кшталт «Як ви?». Того, хто хоч день не давав про себе знати, розшукували всіма можливими способами (месенджери, телефон, через соцмережі, через знайомих). Від співробітниці нашого відділу щоденно десь о 6:30 ранку кожен з нас отримував, і отримує досі, стандартне повідомлення «Перекличка сьогоднішнього дня. З ранком 1 березня (чи інші дати)! Як у Вас справи? Як минула ніч? У мене все норм. Україна і Київ понад усе!». Завдяки такій комунікації ми, перебуваючи на відстані один від одного, відчували постійну близькість.

Чи можна відокремити індивідуальне від загального? Адже, навіть не перебуваючи фізично на робочих місцях в Інституті, ми переживали кінець лютого і весь березень однаково. Хтось допомагав літнім сусідам та рідним, підтримував психологічно, адже люди похилого віку переживають збройну агресію надзвичайно чутливо; хтось пройшов військовий експрес-вишкіл для тих, хто служив колись у війську, добровільно допомагав людям у бомбосховищах на Позняках,

бо в тероборону не записали; хтось допомагав плести маскувальні сітки; хтось донатив на ЗСУ; хтось був волонтером, сприяючи розселенню переселенців.

Відзначимо, що співробітники науково-інформаційного відділу, які змушені були виїхати з Києва, всі повернулися додому доволі швидко. З 8 наших співробітників виїжджали за межі Києва – 4. Географія «мандрів» була доволі широка: Мексика, Тараща, Білоцерківщина, Вінниччина.

Не можна не згадати колишніх співробітників науково-інформаційного відділу Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка. О. Козак загинув у автотроці на Львівщині, коли разом з сином виїжджав з Макарова Київської області, де відбувалися активні воєнні дії. Л. Шиманська разом із сином змушена була евакуюватися з окупованої Бучі «зеленим» коридором до батьків на Переяславщину. Т. В. Посудневська, колишня завідувачка науково-інформаційного відділу, залишалася у Києві, допомагала волонтерам.

Висновки. Таким чином, у перший рік повномасштабного вторгнення Росії в Україну діяльність науково-інформаційного відділу Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України характеризувалася поєднанням звичної науково-інформаційної роботи з волонтерством та організацією заходів зі збереження фондів, підтримкою комунікації між співробітниками відділу та Інституту літератури загалом. В умовах активних військових дій бібліотечно-інформаційна діяльність великою мірою переноситься у дистанційний формат, активізується діяльність зі збереження найбільш цінних екземплярів книжкового фонду, поглиблюється комунікація та підтримка між співробітниками організації.

Список бібліографічних посилань

1. Баланюк Т. Робота Наукової бібліотеки Хмельницького національного університету під час воєнного стану. *Бібліотека у цифрову епоху: історія та тенденції розвитку* : матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 60-річчю НБ ХНУ, 19–20 жовтня 2022 р. Хмельницький, 2022. С. 107–109. URL: http://elar.khmnu.edu.ua/bitstream/123456789/13283/1/konfer_book_2022_2-108-110.pdf
2. Білоус В. С. Діяльність бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського в умовах війни: потреби та можливості. *Трансформація роботи бібліотек в умовах воєнного стану* : Всеукраїнська наук.-практ. конф., 20 квітня 2023 р. Чернігів, 2023. URL: <https://library.vspu.net/handle/123456789/11156>
3. Ржеуський А., Кунанець Н. Дистанційні послуги наукових бібліотек класичних університетів України в умовах карантину та воєнного стану. *Бібліотечний вісник*. 2023. № 2. С. 18–27.
4. Стамбол І. Особливості діяльності бібліотек Одеси під час воєнного стану 2022 року. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія «Історія». 2022. Вип. 62. С. 128–141.
5. Стрішенець Н. Міжнародна допомога українським бібліотекам у час війни: приклад Британської бібліотеки. *Бібліотечний вісник*. 2023. № 2. С. 114–120.
6. Туровська Л. Трансформація діяльності наукової бібліотеки в умовах воєнного стану (на прикладі Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського). *Вісник Книжкової палати*. 2023. № 1. С. 31–37.

References

1. Balaniuk, T. (2022, October 19–20). Robota Naukovoї biblioteki Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu pid chas voiennoho stanu [Work of the Scientific Library of Khmelnytskyi National University during martial law]. In *Biblioteka u tsyfrovu epokhu: istoriia ta tendentsii rozvytku* [Library in the digital age: history and development trends]. *Proceedings of the Scientific and Practical Internet Conference, dedicated to the 60th anniversary of the Scientific Library of Khmelnytskyi National*

University (pp. 107-109), University of Khmelnytskyi, Khmelnytskyi. Retrieved from http://elar.khmnu.edu.ua/bitstream/123456789/13283/1/konfer_book_2022_2-108-110.pdf [In Ukrainian].

2. Bilous, V. S. (2023, April 20). Diialnist biblioteky Vinnytskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho v umovakh viiny: potreby ta mozhlyvosti [Activities of the library of Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University in conditions of war: needs and opportunities]. In *Transformatsiia roboty bibliotek v umovakh voiennoho stanu* [Transformation of library work under martial law] *Proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Practical Internet Conference*. Chernihiv. Retrieved from <https://library.vspu.net/handle/123456789/11156> [In Ukrainian].

3. Rzhеuskyi, A., & Kunanets, N. (2023) Dystantsiini posluhy naukovykh bibliotek klasychnykh universytetiv Ukrainy v umovakh karantynu ta voiennoho stanu [Remote services of scientific libraries of classical universities of Ukraine under quarantine and martial state]. *Bibliotechnyi Visnyk*, 2, 18-27. [In Ukrainian].

4. Stambol, I. (2022) Osoblyvosti diialnosti bibliotek Odesy pid chas voiennoho stanu 2022 roku [Odesa's Libraries during the Martial Law of 2022]. *Visnyk Kharkivskoho Natsionalnoho Universytetu imeni V. N. Karazina. Seriya "Istoriia"*, 62, 128-141. [In Ukrainian].

5. Strishenets, N. (2023) Mizhnarodna dopomoha ukrainskym bibliotekam u chas viiny: Pryklad Brytanskoi biblioteky [International aid to Ukrainian libraries during the war: the example of the British Library]. *Bibliotechnyi Visnyk*, 2, 114-120. [In Ukrainian].

6. Turovska, L. (2023) Transformatsiia diialnosti naukovoї biblioteky v umovakh voiennoho stanu (na prykladi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho) [Transformation of scientific library activities under the conditions of the state of martial law (at the example of the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine)]. *Visnyk Knyzhkovoї Palaty*, 1, 31-37. [In Ukrainian].

Maryna Shtolko,

<https://orcid.org/0000-0003-0277-8687>,

Head of the Scientific and Information Department,

T. G. Shevchenko Institute of Literature of the National Academy of Sciences of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

SCIENTIFIC AND INFORMATION DEPARTMENT OF THE T. G. SHEVCHENKO INSTITUTE OF LITERATURE
OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF UKRAINE IN THE FIRST YEAR
OF THE FULL-SCALE INVASION OF RUSSIA TO UKRAINE

The purpose of the article is to reveal the peculiarities of the work of the Scientific and Information Department of the T. G. Shevchenko Institute of Literature of the National Academy of Sciences of Ukraine in the first year of the full-scale Russian invasion of Ukraine. **The research methodology** is based on the application of both general scientific methods, such as analysis, synthesis, generalization, and statistical methods. Data from the annual report were used. **Scientific novelty.** The remote services that were provided are indicated, namely: virtual assistance, provision of UDC, the order of which was made through various messengers (Viber, Telegram, Facebook), e-mail, phone calls. The hostilities caused both a number of problems, in particular, related to the safety and psychological state of the members of the department's staff, the preservation of the material and technical base, as well as manifestations of elements of cohesion. The scientific novelty of the research is evidenced by the fact that there is not so much available published information about the libraries of the network of the Academy of Sciences of Ukraine during the war. Particular weight is given in the article to the fate of former employees of the department. A feature of the activity of Scientific and Information Department of the T. G. Shevchenko Institute of Literature of the National Academy of Sciences of Ukraine is that the department combines both scientific work and the provision of library and information services. The planned scientific topic – "Pages of literary and artistic magazines: chronological and systematic index of the content of the magazine "Vitchyzna" (1933–2009)" is characterized. **Conclusions.** According to the results of the conducted research, it was found that in the conditions of active military operations, library and information activities are transferred to a remote format, activities to preserve the most valuable copies of the book fund are intensified, communication and support between employees of the organization is established.

Keywords: library, military operations, library and information work, collection, preservation of funds, remote service, Scientific and Information Department of the T. G. Shevchenko Institute of Literature of the National Academy of Sciences of Ukraine.

T. G. Shevchenko Institute of Literature of the National Academy of Sciences of Ukraine

4, Grushevskogo str., Kyiv, 01001, Ukraine

e-mail: shtolko@ukr.net

Стаття надійшла до редакції 06.10.2023 р.